

1849 LANCHID 1949

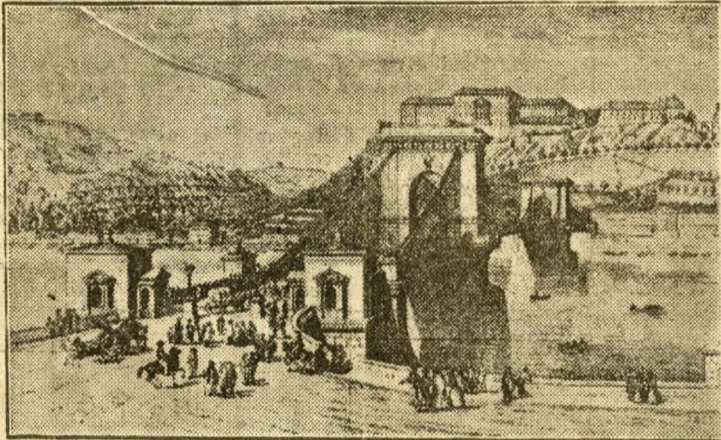
A FEUDALKAPITALISTA MAGYARORSZAG hivatalos személyei a Lanchidban kizárólag jelképet akartak látni: nyugat és kelet szimbólikus kézfogásának kifejezőjét. Így szerepel a dzsentri Magyarország búneinek főmottóú kändőzetője, Herczeg Ferenc »Hid« című darabjában a Lanchid, mely a »barbár és-ázsiai« keletet hivatott az áldást hozó német civilizációval és sváb kultúrával egybekapcsolni... E felfogással kár lenne vitáznunk: a Lanchid nem jelképek épült, hanem a reformkor kifejezőjének, mely a kapitalizmus magyarországi fejlődésének egyik jellegzetes és cseppet sem jelképes építménye volt, viszont közlekedési és kereskedelmi szempontból nagyon is kézzelfogható haladást jelentett.

MINT MINDEN NAGY ALKOTÁS Magyarországon, a Lanchid felépülését is évszázados álmódosás előzte meg. Luxembourgi Zsigmond, németrómai császár és magyar király is foglalkozott a hid tervével: Európában századok, sőt ezredek óta állandó hidak álltak a Tiberisen, az Arnón, a Szajján. Zsigmondnak nem jutott ideje, Mátyásnak nem volt pénze, II. József túlsókat háboriskodott, úgyhogy az állandó dunahíd terve a múlt század elején is csak terv volt. Trattner mérnökar százados, Sándor Móricz gróf és Malvioux, híres pesti kereskedő sorra vetették fel a múlt század huszas éveiben a hid gondolatát. De a közvélemény makacsul ellentelt, a városi tanácsok pedig — mind a pesti, mind a budai sorra vetették el a hidépitő indítványokat. Ennek oka elsősorban az volt, hogy a magyar rendiség utolsó évtizedében ballatlan pénz- és hitelhiány mutatkozott; másodsorban a babona, mely szerint egy állandó hid feltartja a zajló jeget és tavaszra okvetlenül áradást idéit a városra. Harmadszor pedig 1767 óta ott állt az úgynevezett hajóhid, mely a pest-budai nemesuraknak és polgároknak nagyon jól megfelelt, hiszen nem kellett hidpénzt fizetniük és lélen legfeljebb esőnokon jártak át. A törvény szerint ugyan csak a nemesembernek nem kellett hidpénzt fizetnie. De ez a gyakorlatban odamódosult, hogy a jól-dübbölt ember nem fizetett, a szegényesebb külsejűt pedig megállították a krajoárért. Érdekes megjegyezni, hogy hidpénzt a cigányok sem fizettek, ezeket ugyanis a vámszedő sváb legények nem vették emberszámba.

A HID MEGÉPÍTÉSÉNEK TÖRTÉNETE meglehetősen közismert. Széchenyi 1829-től kezdődően foglalkozott vele, majd megalakult a Hidegyesület. Munkájuk elé ropant akadályok gördültek. Mivel a kérdést másként megoldani nem lehetett, el kellett határozniok, hogy az új hídon majd mindenki hidpénzt fizet. Ezt az ügyet a nemesség közjogi kérdéssé, országos botránnyá fújta fel. Végül a valamivel kevésbé reakciós Pest vármegye közbenjárt a városi tanácsoknál, mire szelvidebb hírokat kezdtek pengetni. Széchenyi Angliába utazott, hogy az építés technikai részét megbeszélje. Onnét egy vasláncon függő hid tervével

érkezett haza 1833-ban és egyúttal hatalmas propagandát kezdett, hogy meggyőzze az ország közvéleményét, hogy a »hid pilléreit a jégzajlás nem sodrandja el.« A nemesurak ennek ellenére is a hid ellen kardoskodtak. Az egyenlő vámszítés réme ellen gróf Cziráky Antal országbíró azt hangoztatta, hogy ilyen tervezet elfogadása »alkotmányunk temetése lenne«. Buda és Pest városa viszont nem akart lemondani a hid tulajdonjogáról. Ilyen bonyodalmak után 1836-ban a diéta meghozta a törvényt »egy állandó hidnak Buda és Pest közötti építéséről.«

EZUTAN ESZTENDŐKIG TARTÓ izgalmas tárgyalások következtek vállalkozókkal, mérnökökkel, Clark-kal, a hidvám jövődó tarifájáról és így tovább. Nógrád vármegye közgyűlésileg tiltakozott a hidépités ellen. Végül 1840 nyarán elkezdtek a munkát; a zárógát

A Lanchid 1849 október 20-án

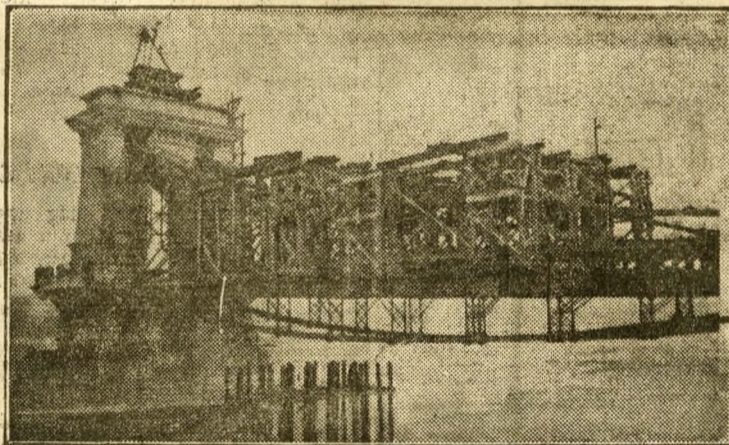
cölöpjének leverését. A hid további építésénél mintegy 800 munkás dolgozott, külföldiek, magyarok és németek vegyesen. Az olaszok heti 25 forint fizetést kaptak a magyarok tizet. 1841 végére elkészült mindkét zárógát, 1842 augusztus 22-én ünnepélyes külsőségek között letették a hid alapkövét. »A vendégek meg valának kérve, hogy a szabott rendhez tartás magokat... Amit a közönség hön szokás szerint meg is tön, mert a rugás, tasztítás, toldás a bemenetnél valóban irgalmatlan vala és nem egy uri asszonyiságot látek feldult fejdisszel visszatérni, csak-hogy legalább lélekzetét megmenthesse... Ofelségök Ferdinánd Károly főherceg és József nádor ispány egy Londonban ezüsből készült, 200 fontsterlinget érő elefáncsontnyelű ragaszhányókanállal a köre ragaszt vetének... és ekkor a jelenvolt főszemélyek a katonai hangszókar által játszott népzene közt eltávoznak.« (Kossuth Hírlapja, 1842 augusztus 26.) A hid azonban az úri dámák parádéja és az elefáncsontnyelű vakolókanál ellenére is tovább készült, elsősorban Széchenyi és munkásai lankadatlan fáradozásainak eredményeként.

D A PEST-BUDAIAK nem hitték el, hogy a hid valaha is kész lesz. Mikor a mederpillérek egyre jobban magasodtak a Duna hullámai fölé, elterjesztették a rémhírt, hogy Clark mérnök 600.000 pengő

forinttal megszökött. Továbbá, hogy a cölöpök mögötti pilléralapot elvitte a víz. Ennek ellenére 1848 március 28-án elkészült a két hídfő és a két pillér, úgyhogy a hid körülbelül ugyanazt a képet mutatta, mint 1948 tavaszán. Ekkor a 12 lánc közül az első felhúzták reá. Alig hogy fenn volt, a kifeszített láncan Clark Pestről Budára sétált át. Széchenyi, a Batthyány-kormány akkori közlekedésügyi minisztere, levélben óvta az efféle vakmerő mutatványoktól. Később azonban maga Széchenyi is átsétált a láncan és ktsfűt is magával vitte.

A TÖBBI 11 LÁNC beemeléséről Széchenyi 1848-as Naplója ad számot. Széchenyi, kinek elméje ebben az időben már elborult, rögeszméjét látta a hidban, illetve a hid sorsában. Mikor 1848 július 18-án az utolsó lánc — az emelőlánc elszakadása következtében — mintegy 800 tonna súlyával át-

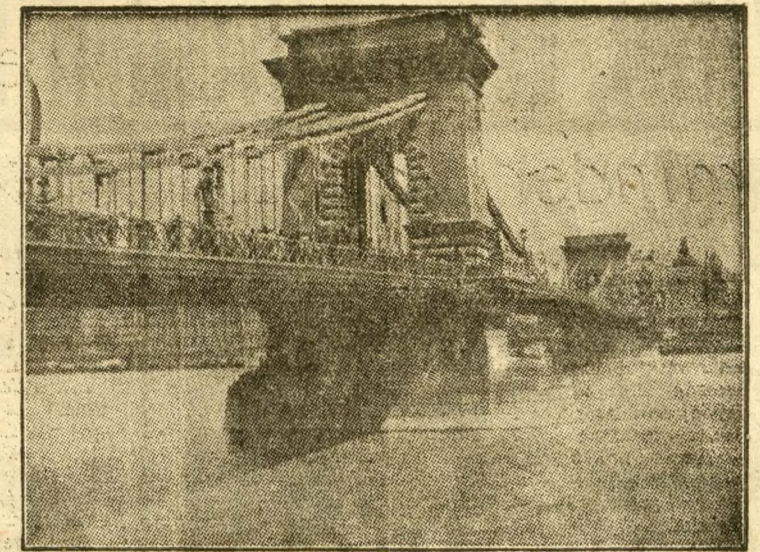
szakította a cölöphidat és a Dunába zuhant, Széchenyi is magával sodorta, aki könnyűszerrel kiúszott a budai partra. De a lánc elszakadásából arra következtetett, hogy »a lizenkettedik órában összetörök mindene és a forradalom bukását jósolta belőle. A szabadságharc első hónapjaiban a munka szünetelt,

Az újjáépülő hid 1949 január 1-én

míg 1849 január elején Windischgrätz hevenyészett ütletet fektetett a már majdnem kész hídra. Ezen vonult át az osztrák sereg Buda megszállása után az Alföld felé. Mikor Görgey felmentő csapata 49 májusában megérkeztek, a magyar honvédség ígéretet adott Buda védőjének, Hentzi vezérőrnagynak, hogy a Lanchidat nem használja, nehogy az osztrák parancsnok felrobbantassa azt. A folyami átkelés biztosítására pedig a honvédség a ráckevei hajóhidat vontatta fel a Duna lágymányosi kanyarjához. Hentzi, a biztonság kedvéért a hid közepének pallózatát felszedette és a budai pillérhez néhány löporoshordót készített oda. Magát a hidat azonban Hentzinek sem volt eszéágában felrobbantania; császári parancsot kapott, hogy ezt ne tegye. Ennek oka abban keresendő, hogy az osztrákokak kártalanítaniok kellett volna a hid angol részvényeseit.

ALDRICH, OSZTRÁK EZREDES emlékezetes hajnali sétája tehát alighanem öntevékeny cselekedet volt. Más források szerint Aldrich de volt rugva, mikor 1849

Ilyen volt — ilyen lesz!

május 21-én hajnalban kísétált a hídra és égő szivarját, egyszerűen beledobta a mellette álló löporos nordóba. A robbanás darabokra tépte, de a hídnak csak néhány keresztartóját rongálta meg. Néhány nap múlva Görgey Buda megvétele után kijavította a hidat és ideiglenesen kész állapotában a honvédség használta. Amikor hat hét múlva Dembinszky — a győri csatavesztes után — visszavonulásra kényszerült, ugyancsak nem robbantotta fel a hidat, azzal érvelve, hogy ez az országnak súlyos veszteségét okozná, az ellenséget legfeljebb néhány órára tartóztatná fel. Így történt, hogy három hónap múltán lámpaoszlopokkal, korláttal, szépen felszerelve 1849 október 20-án a Lanchidat átadták a forgalomnak. A korabeli lapok egyhangúan megállapították, hogy a hid nemcsak hatalmas forgalmat bonyolít le, hanem nagyon szép is. Fővárosunk legtöbb jellegzetességét egy évszázadra éppen ez a hid adta meg. Megnyitásának körülményei gyászok voltak — hat héttel az aradi vértanúk, Batthyány és társak kivégzése után. Az új rend jellegzetes intézkedése volt, hogy az új hídon gazdagok és szegények egyformán és ugyanannyit fizettek.

A LANCHID TÖRTÉNETE a század folyamán továbbra is változatos és érdekes maradt. Mivel a társaság annakidején kikötötte,

villanykörtessel, ami nem nagyon illett a hid nemes vonalához s a világ egyik legszebb építményének azt az angolparki jellegű adta, melyet Horthy-Magyarország hivatalosai fellengzős izléstelenségükkel terjesztettek.

A NEMETEK ÉS MAGYAR CSATLÓSAIK érthető módon nem tartották tiszteletben a 48-as honvédség megmondásait és a Lanchidat 1945 január 18-19-re virradóan a levegőbe röpítették. Kétségtelen, hogy az ostrom után Budapest arculatának egyik leg-szomorúbb részét éppen a hidak mutatták és közöttük a Lanchid félig vízbemerült íve és kócosan csüngő roppant láncai. A hidat a dolgozó magyar nép, a magyar népi demokrácia épít fel és nyitja meg újra, a hid megnyitása századik fordulójára.

I. K.

Ma történt

A Körút és Rákóczi út sarkára befutó villamosról le szálló emberek között feltűnt nekem egy szomorú arcú, munkáskülsejű ember. Karján férfiruhával. Eszembe ötlött itt a riportanyag. Végig fogom kísérni útján, vajjon mi a célja a ruhával?

Az emberem elindult a Népszínház ucca felé. Szemembe hűztam a kalapom és követtem. Az ucca sarkán két sötét-köpü férfi állította meg emberemet. Mit akarhatnak tőle? Gyerünk csak közelebb!

Eladó ez a ruha? — hallom a kérdést. Kár tovább fáradni, mi is megvesszük.

Ezzel ráncigálni kezdük a ruhát, 50.— forintot adok érte, nézze, itt a pénz, — és már lobogtatja a pénzköteget az emberem szeme előtt.

Felforrt bennem a vér és odaléptem hozzájuk. A két hiéna úgy ugrott el onnan, mint a nyúl. Vajjon milyen hatóságot láttak bennem?

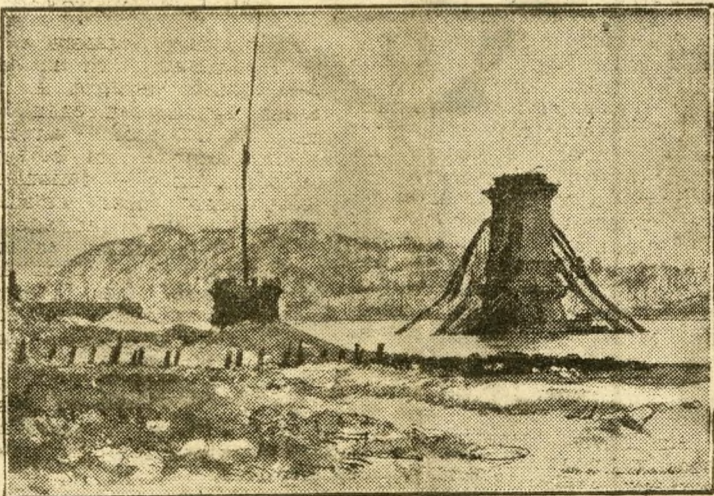
Eltárs, szóltam hozzá, még nem hallott az Állami Zalogház bizományi áruházairól? Miért ellensége sajátmagának? Miért nem viszi oda eladni való öltönyeit, ahol nem zsarolják ki, hanem megadják érte az értékét.

Budapestem minden zalogház átvesz bizományi eladásra férfiruhát, sőt még az eladó helyek is. Azért létesültek ezek, hogy az Elvtársakat megvédjék a lelketlen kiúszorázástól. Jöjjön, Elvtárs, elvezetem a legközelebbi átvevő helyre.

Az Elvtárs halálkocva követett. A népszínházuccai zalogházba, ahol az öltönyért a szakértő becsüs 170.— forintot adott.

Na ezt elmesélem a gyárban, hogy az Elvtársak okujának az én példámon.

A legfőbb ideje lenne felvilágosítani a dolgozókat, hogy az Állami Zalogházak bizományi áruházai és fölvevőhelyei értékét létesültek. De legfőbb ideje lenne annak is, hogy ezek a munkások véren élősködő hiénák kipusztuljanak. (X)

Ostrom után...